

Голові спеціалізованої вченої ради ДФ 20.051.203
із правом проведення разового захисту дисертації
на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»,
доктору психологічних наук, професору,
завідувачу кафедри соціальної психології
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника
Гояну Ігорю Миколайовичу

РЕЦЕНЗІЯ

Хімчук Ліліани Іванівни
доктора педагогічних наук,
кандидата психологічних наук, професора кафедри психології розвитку
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
на дисертаційну роботу

Варварук Христини Петрівни

на тему:

**«Вплив конфліктологічної компетентності на формування професійної
ідентичності майбутніх педагогів»**,представлену до публічного захисту у
спеціалізовану вчену раду ДФ 20.051.203 Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві, зумовлені воєнними викликами, соціально-економічною нестабільністю та змінами у сфері освіти, актуалізують проблему підготовки майбутнього педагога як психологічно зрілої особистості, здатної до ефективної професійної взаємодії в умовах підвищеної соціальної напруженості та невизначеності.

Особливої ваги в цих умовах набуває формування професійної ідентичності майбутніх педагогів як інтегративного показника їх професійного становлення, що визначає готовність до виконання професійних функцій, відповідальність за результати педагогічної діяльності та здатність до конструктивної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Водночас конфліктологічна компетентність виступає важливим особистісно-професійним ресурсом майбутнього педагога, який забезпечує ефективність комунікативної взаємодії, розвиток навичок саморегуляції поведінки, здатність до конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій та підтримання психологічно безпечного освітнього середовища.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю наукового обґрунтування психологічних механізмів впливу конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів, а також розроблення ефективних засобів її розвитку у процесі професійної підготовки здобувачів педагогічних спеціальностей.

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри соціальної психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника «Психологія особистості в умовах кризового суспільства» (2021-2025 рр.), що підтверджує його наукову актуальність та відповідність сучасним напрямкам розвитку психологічної науки.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота виконана на належному теоретико-методологічному рівні та характеризується логічною послідовністю викладу матеріалу, структурною цілісністю та аргументованістю наукових положень.

Авторкою чітко визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовано методологічні засади роботи, використано комплекс взаємодоповнювальних теоретичних і емпіричних методів дослідження, що забезпечило достовірність отриманих результатів.

Достовірність наукових положень підтверджується достатнім обсягом емпіричної вибірки, застосуванням валідних психодіагностичних методик, використанням методів математичної статистики, а також узгодженістю результатів теоретичного аналізу з даними емпіричного дослідження.

Основні результати дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різного рівня та впроваджено у практику професійної підготовки майбутніх педагогів, що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Характеристика змісту дисертації

У першому розділі дисертаційної роботи здійснено системний теоретичний аналіз проблеми професійної ідентичності майбутніх педагогів та конфліктологічної компетентності як важливого ресурсу їх професійного становлення. Розкрито психологічний зміст зазначених феноменів, визначено їх структурні компоненти та обґрунтовано структурно-функціональну модель впливу конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів.

У другому розділі представлено результати емпіричного дослідження взаємозв'язку показників конфліктологічної компетентності та компонентів професійної ідентичності майбутніх педагогів. Проведено психодіагностичне дослідження рівнів сформованості відповідних показників, здійснено кореляційний аналіз їх взаємозв'язків, визначено психологічні чинники формування професійної ідентичності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки.

У третьому розділі обґрунтовано зміст і структуру авторської соціально-психологічної програми розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів та представлено результати її експериментальної перевірки. Доведено ефективність запропонованої програми як засобу формування професійної ідентичності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні психологічних засад формування професійної ідентичності майбутніх педагогів засобами розвитку конфліктологічної компетентності.

У роботі:

- розроблено та апробовано програму розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів, спрямовану на оптимізацію процесу формування їхньої професійної ідентичності;
- уперше емпірично визначено особливості взаємозв'язку між рівнем сформованості конфліктологічної компетентності та структурними компонентами професійної ідентичності майбутніх педагогів;
- набули подальшого розвитку наукові уявлення про психолого-педагогічні умови формування професійної ідентичності майбутніх педагогів засобами розвитку їхньої конфліктологічної компетентності.

Сформульовані положення наукової новизни характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості та логічною завершеністю.

Повнота викладу результатів дослідження у наукових публікаціях

Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою відображено у наукових публікаціях авторки, серед яких статті у фахових наукових виданнях України та матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Тематика публікацій відповідає змісту дисертаційного дослідження та відображає його основні результати.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробленні та апробації соціально-психологічної програми розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів, яка може використовуватися у процесі професійної підготовки здобувачів педагогічних спеціальностей, діяльності психологічних служб закладів освіти та системі післядипломної педагогічної освіти.

Матеріали дослідження можуть бути використані під час викладання навчальних дисциплін психологічного циклу, організації тренінгових занять зі студентами педагогічних спеціальностей, а також у практиці психологічного супроводу професійного становлення майбутніх педагогів.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи, слід висловити окремі зауваження дискусійного характеру.

У роботі ґрунтовно обґрунтовано роль конфліктологічної компетентності у формуванні професійної ідентичності майбутніх педагогів. Водночас доцільним було б більш розгорнуто представити можливості інтеграції розвитку конфліктологічної компетентності у зміст професійно орієнтованих освітніх компонентів підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

Представлена авторська соціально-психологічна програма розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів має значну прикладну цінність. Разом із тим робота виграла б від більш детального висвітлення можливостей її адаптації для використання у системі післядипломної педагогічної освіти та професійного розвитку практикуючих педагогів.

У дисертації переконливо представлено результати експериментальної перевірки ефективності тренінгової програми. Водночас перспективним напрямом подальших досліджень могло б стати вивчення довготривалих ефектів впливу запропонованої програми на динаміку професійної ідентичності майбутніх педагогів.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження.

Оцінка оформлення та змісту дисертації

Дисертацію оформлено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України. Робота має логічну структуру, характеризується послідовністю викладу матеріалу та внутрішньою узгодженістю її структурних частин.

Зміст дисертації повністю відповідає темі дослідження, поставленим завданням, відображає наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів.

Матеріал викладено на належному науковому рівні, результати дослідження є обґрунтованими та логічно завершеними.

Загальний висновок щодо дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Варварук Христини Петрівни на тему «Вплив конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему та на належному науково-методологічному рівні.

Отримані результати мають важливе теоретичне та практичне значення для розвитку соціальної психології, психології особистості та психології професійної підготовки майбутніх педагогів.

Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами), а її авторка – Варварук Христина Петрівна –

заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05
Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент

доктор педагогічних наук,
кандидат психологічних наук, професор
кафедри психології розвитку
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Ліліана ХІМЧУК